

ارزیابی سطح رضایت‌مندی ساکنان از طرح مسکن مهر در استان خوزستان با تأکید بر مسکن پایدار (مطالعه موردی: شهرستان امیدیه)

محمدعلی فیروزی - دانشیار دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم زمین و GIS، اهواز، ایران
مرتضی نعمتی - استادیار دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم زمین و GIS، اهواز، ایران
نادیا داری‌پور^۱ - دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۳/۲۵

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۴/۱۵

چکیده

افزایش بحران مسکن مناسب و مسکن رضایت‌بخش برای قشر کم درآمد مشکلی غالب به شمار می‌رود. مسکن مهر در سطح ملی در زمین‌های دولتی و اغلب در حواشی شهرها، به صورت مجتمع‌های مسکونی تکرار شونده و با فرم‌های مشابه در سطوح مشخص زیربنایی، اقشار کم درآمد را در خود اسکان می‌دهد. هدف مقاله حاضر ارزیابی سطح رضایت‌مندی ساکنین از طرح مسکن مهر با توجه به شاخص‌های مؤثر در مسکن پایدار (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی، زیست محیطی)، در شهر امیدیه است. این تحقیق از نوع کاربردی بوده است. با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه برابر با ۲۴۱ نفر محاسبه شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان دهنده این است که بین گویه‌های دلپذیر و مطبوع با کای اسکوتر ۶۸/۴۲۱ و سطح معناداری ۰/۳۱۰ با رضایت از سکونت در مسکن مهر رابطه معنی‌دار نبوده است. سایر گویه‌های مربوط به رضایت‌مندی با میزان رضایت‌مندی ساکنان از مسکن مهر در سطح ۹۹ درصد رابطه بسیار معناداری برقرار نموده است. در یک میانگین کلی از شاخص‌های مربوط به سطح رضایت‌مندی از سکونت در طرح مسکن مهر شهر امیدیه با میانگین ۲/۷۲ نشان می‌دهد که میزان رضایت‌مندی در سطحی متوسط به پایین و ضعیف ارزیابی شده است.

واژه‌گان کلیدی: رضایت‌مندی، مسکن مهر، پایداری، شهرستان امیدیه.

مقدمه

فقدان منابع کافی، ضعف مدیریت اقتصاد، عدم برنامه منسجم ملی و افزایش شتابان جمعیت، تأمین مسکن را در ایران به شکلی پیچیده درآورده است (پورمحمدی، ۱۳۹۱: ۱). شناخت رابطه توسعه پایدار و شهرسازی و اجزای تشکیل دهنده آن از جمله مسکن و مقولات متعدد مربوط به آن موضوعی اساسی است (نقی‌زاده، ۱۳۸۰: ۴). افزایش تقاضای مسکن، گران شدن قیمت زمین، افزایش تراکم ساختمانی را به ویژه در شهرهای بزرگ در پی داشته است (شبیعه، ۱۳۸۴: ۳۶۵). خانه‌های قابل سکونت و قابل قبول برای زندگی در شهرها نیز به اندازه کافی موجود نیست. اصولاً مشکل مسکن از آن جا ناشی می‌شود که درآمد خانوارها در مقابل بهای مسکن که در اثر تراکم جمعیت، گسترش شهرها و قیمت زمین رو به ترقی نهاده است، رضایت‌بخش و کافی نیست (شبیعه، ۱۳۹۱: ۲۱). رضایت‌مندی به عنوان یکی از معیارهای کلیدی سنجش کیفیت محیطی مطرح می‌شود (رفیعیان و همکاران، ۱۳۸۸: ۵۹). وینست و جوزف (۲۰۰۱)، نقش سیاست‌گذاری‌های مسکن، دسترسی به زمین، زیرساخت‌های مسکن، مقررات ساخت، مصالح ساختمانی و صنایع مرتبط با مسکن را در کشور نیجریه بررسی کرده و به این نتیجه رسیده‌اند که افزایش نقش بخش خصوصی می‌تواند به کاهش مشکلات مسکن منجر گردد. بارتون^۲ (۲۰۰۳)، معتقد است که نرخ بالای رشد شهرنشینی و رشد فزاینده‌ی برنامه‌های توسعه در دهه‌ی ۱۹۷۰ به هشدارهای زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی منجر شد. در پاسخ‌گویی به مسائل و بحران‌های ناشی از اتفاقات فوق‌الذکر، مفاهیم و رویکردهای جدیدی برای توسعه‌های آتی مطرح گردید که می‌توان توسعه‌ی پایدار، عدالت زیست‌محیطی و شهرنشینی جدید را نام برد. محققان متعددی درصدد کشف عوامل تأثیرگذار بر ارزیابی کاربران از رضایت محیط مسکونی هستند. در این راستا متغیرهای زیادی توسط هور^۳ (۲۰۱۰) مورد بررسی قرار گرفته است. وایت^۴ (۲۰۰۹) معتقد است که چهار خصوصیت برای فضاهای عمومی شهری ضروری هستند؛ در دسترس بودن، داشتن فضاهای امن، داشتن فضاهای اجتماعی که مردم یکدیگر را ملاقات می‌کنند. رضایت زیاد ساکنان را ترغیب به سکونت طولانی مدت در مکان و رضایت کم آنان را مجبور به مهاجرت می‌نماید. عوامل مثبت طول مدت اقامت، هم‌جنسی نژادی، نرخ کم جرم و عامل‌های منفی ترافیک مهم‌ترین موضوعات بحث در ادبیات موضوع است (Huret al, 2008). مالین و مایلز (۲۰۰۹)، در تحقیق خود تحت عنوان مسکن با کیفیت، کلید دست‌یابی به جوامع پایدار، به مشخصات مسکن با کیفیت و نقش مسکن در جذابیت و سلامت جوامع توجه کرده‌اند. در پژوهش دریانی (۱۳۸۴) در رساله‌ی "مسکن پایدار" به بررسی مسکن پایدار از جنبه مصرف انرژی پرداخته است. نقی‌زاده (۱۳۸۰) در مقاله‌ای تحت عنوان "توسعه پایدار شهر و مسکن" ضمن اجتناب از بخشی‌نگری، توصیه‌ها و پیشنهادهایی به عنوان نتیجه‌گیری و روند حرکت به سمت توسعه پایدار شهرها ارائه می‌نماید. تحقق بسیاری از اهداف توسعه پایدار شهری، وابسته به توسعه مسکن پایدار است (رحم‌بزمی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۷). سینگری در تحقیق خود با عنوان "راهکارهای طراحی بناهای شهر تبریز بر مبنای معماری پایدار"، ضمن بررسی و تبیین مقوله پایداری به مقایسه و تحلیل نمونه‌هایی از مسکن دو بافت قدیم و جدید محلات شهر تبریز، در پی دست‌یابی به اصولی در طراحی پایدار مسکن شهر تبریز بوده است.

به طور کلی در کشورهای در حال توسعه و به خصوص در کشورهای با درآمد نفتی، نرخ بالای رشد جمعیت در مناطق شهری یکی از مشکلات اصلی شهرنشینی است. تبعات چنین امری در بخش مسکن باعث افزایش تقاضا گشته و پاسخ منفی به آن‌ها و عدم دستیابی به درآمد و مشاغل مناسب زمینه‌های اصلی جهت اقدامات غیر مجاز را فراهم می‌سازد

1. Vincent & Joseph

2. Barton

3. Hur

4. Whyte

(اسدی، ۱۳۸۷: ۷). از نظر فیزیکی نیز مسکن بزرگ‌ترین و مهم‌ترین بخش ساختمان سازی است که سهم عمده‌ای از بناهای محله و شهر را در بر می‌گیرد و میزان مصرف انرژی را در بین سایر بناهای شهر دارا می‌باشد (دریانی، ۱۳۸۴: ۱۷). مسکن مناسب، فراتر از یک سرپناه ساختمانی، یک ساختار اجتماعی و سکونتی با کیفیت است که با تأمین نیازهای فردی و اجتماعی، سکونتی آرام بخش را ایجاد کرده که کیفیت زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی ارتقاء می‌یابد (جواهری، ۱۳۹۰: ۱۸۷). توسعه پایدار شهری، توسعه‌ای همه جانبه و ناظر به ابعاد مختلف است (رهنمایی و همکار، ۱۳۸۵: ۴۳). یکی از محورهای اصلی توسعه پایدار، مسکن و محیط زندگی خوب می‌باشد. (فرهنگی، ۱۳۷۴: ۱۹). محیط مسکونی خوب و پایدار، سکونتگاهی است که سلامت و بهزیستی ساکنان و بقای موجودات در آن تأمین شده باشد (عزیزی، ۱۳۸۵: ۳۸). آن نوع مسکنی که نیازهای زیستی نسل کنونی را بر مبنای کارایی منابع طبیعی انرژی برآورده ساخته و در عین حال محلاتی جاذب و ایمن را ضمن توجه به مسائل اکولوژیکی، فرهنگی و اقتصادی ایجاد نماید، مسکن پایدار است (دریانی، ۱۳۸۴: ۲۹). مسکن پایدار، کمترین ناسازگاری و مغایرت را با ایجاد محیط طبیعی پیرامون خود و در پهنه وسیع‌تر با منطقه و جهان دارند (سینگری، ۱۳۸۷: ۱۹). فضای کافی، دسترسی فیزیکی، امنیت کافی، پایداری سازه، تداوم عمر مفید، بهره‌مندی از نور طبیعی و مصنوعی، گرمایش و تهویه، زیرساخت و خدمات سکونتی مثل آب، برق و...، تسهیلات بهداشتی و مدیریت زباله و پسماند، کیفیت زیست محیطی مناسب، روابط اجتماعی و همسایگی، نزدیکی دیداری و فیزیکی به طبیعت و فضای سبز که بایستی با صرف هزینه منطقی برای ساکنان قابل دسترس باشند، همگی از نشانه‌های مسکن پایدار هستند (باقری، ۱۳۸۷: ۲۸). مسکن مهر بدون در نظر گرفتن ساخت زندگی مدرن و بدون منطق اجتماعی در حال ساخته شدن است (آزاد ارمکی، ۱۳۸۸: ۴۶). الگوهای ارزیابی از محیط مسکونی - به ویژه در مورد رضایت‌مندی - می‌تواند در شناسایی وضع موجود، آگاهی از نقاط قوت، کاستی‌ها و نواقص احتمالی با هدف ارتقای کیفیت محیط‌های سکونتی مؤثر واقع گردد (رفیعیان و همکاران، ۱۳۸۸: ۶۶). هر قدر میزان احساس رضایت نسبت به یک محیط بیشتر شود، افراد احساس تعلق بیشتری نسبت به آن محیط نموده و از بودن در آن محیط احساس آرامش بیشتری می‌کنند (ذبیحی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۰۷). طرح مسکن مهر طرحی برای خانه‌دار شدن افراد کم بضاعت است (بزم آزمون، ۱۳۸۶: ۶). این طرح در راستای شهرسازی مدرن با یکنواخت سازی و ایجاد ساختمان‌هایی با ردیف‌های منظم و هم شکل به صورت مکعب مستطیل‌های فلزی یا بتونی با تراکم جمعیتی بالا، خیابان‌کشی‌های ساده و شطرنجی در خدمت خودروها، نماهای ساده و تکرارشونده به دور از وحدت بصری در سراسر کشور به شکل مشابه با زیربنای یکسان، بدون توجه به مسائل مؤثر بر هویت مکانی مانند: فرهنگ‌ها، آیین، سنن و گستره‌های روابط اجتماعی، عناصر طبیعی و... در ساختار کالبدی، توده‌هایی ساختمانی را پدید آورده‌اند که با تغییرات فاحش و کلی در فضاهای شهری همه‌ی خاطرات موجود در ذهن ساکنان آن شهر (به عنوان بخشی از زندگی) را از بین برده است و نتوانسته با ایجاد ادراک و پیوند قوی بین فرد و محل سکونت، احساس تعلق در مکان را افزایش دهد (مهرداد و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۶). شتاب زندگی اولیه در اجرای طرح باعث از قلم افتادن بسیاری از نیازها گردیده است. توجه صرف به ایجاد و جانمایی حداکثری واحدهای مسکونی، بدون توجه به کیفیت فضای شهری بر اساس بافت اجتماعی باعث بروز مسائل و مشکلات اجتماعی در آینده خواهد گردید (محسنی، ۱۳۹۱: ۲). از یک سو عدم توجه به توسعه پایدار شهری و ظرفیت‌های زیست محیطی آن، از جمله مواردی است که تحقق مطلوب مسکن مهر را با مشکل مواجه خواهد کرد، از سوی دیگر توسعه درون‌زا در سیاست‌های توسعه شهری، موضوعی چند وجهی در ابعاد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی است که به جای گسترش افقی شهر، گسترش عمومی را مورد توجه قرار می‌دهد. توجه به توسعه درون‌زا به عنوان آنتی تز حومه‌های گسترده که ساخت مسکن مهر در زمینه‌های حومه‌ای به چنین توسعه‌ای منجر می‌شود، بسیار راهگشا خواهد بود (عباس‌زادگان، ۱۳۸۸: ۴۸).

شاخص‌های مؤثر در مسکن پایدار

یکی از راه‌های مهم آگاهی از وضعیت مسکن، استفاده از شاخص‌های مسکن می‌باشد (عزیزی، ۱۳۸۳: ۳۲). برای نیل به این مهم از یک سری شاخص‌ها استفاده می‌شود، که این شاخص‌ها می‌توانند سطحی از رشد و توسعه‌ی مکان‌های جغرافیایی را براساس معیارهای انتخاب شده نشان دهند (کلانتری، ۱۳۸۲: ۱۱۲). معمولاً عواملی که در مسکن پایدار نقش دارند به چند شاخص فرم مطلوب مسکن، امنیت مسکن، آسایش و دسترسی، تأمین تأسیسات و تجهیزات مسکن و وضعیت نمایه‌های زیست‌محیطی تقسیم می‌گردند. بر این اساس برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران باید برای تنظیم برنامه‌های مسکن مهر و سیاست‌گذاری به نتایج مثبت و عوارض منفی این مؤلفه‌ها توجه کافی داشته باشند.

– **فرم مطلوب مسکن:** این شاخص به بررسی نمای ساختمان، استحکام ساختمان و نور و تهویه کافی می‌پردازد.

– **تعلق مکانی:** پایداری اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی وضعیتی است که در آن، ساکنان از زندگی در خانه و مجتمع خود رضایت دارند و از همسایگی با سایر ساکنان لذت می‌برند. پایداری اجتماعی بهره‌وری مجتمع‌های مسکونی را به حداکثر می‌رساند (سجادی، ۱۳۸۹: ۷۷). شاخص‌های مورد مطالعه در این بخش شامل: احساس غرور، احساس خوشایند، برقراری روابط اجتماعی، ارتباط با همسایه‌ها، تصمیم‌گیری ساکنین برای رفع مشکلات، رضایت از شهرداری، نحوه برنامه‌ریزی و طرح‌ریزی مدیریت شهری، میزان پذیرش انتقادات و پیشنهادات، ماندن در محله به علت جایگاه و ارزش محله، عدم ترک محله در صورت یافتن موقعیت بهتر، ارتقاء شرایط زندگی و تلقی مسکن به عنوان سرمایه آتی هستند.

– **امنیت مسکن:** در ارتباط با بحث امنیت می‌توان به سطح رضایت از امنیت مسکن، مطلوبیت خدمات مربوط به ایمنی و امنیت (آتش نشانی، اورژانس و نیروی انتظامی)، فعال بودن نیروی انتظامی و پلیس ۱۱۰ در برقراری امنیت و حمایت از مردم، برخورداری کوچه‌ها از روشنایی کافی در هنگام شب و احساس امنیت در هر وقتی از شبانه روز در سطح محله اشاره کرد.

– **آسایش و دسترسی:** یکی از شاخص‌های ارزیابی بعد کیفیت در مسکن توجه به آسایش و رفاه ساکنین می‌باشد. این مسأله امروزه به عنوان یکی از ابعاد کیفی در طراحی مسکن مورد توجه قرار می‌گیرد. بعد از مطرح شدن نظریه واحدهای همسایگی و دسترسی مناسب به خدمات و تسهیلات کالبدی در محلات مسکونی، به تدریج این نظریه به عنوان یکی از مباحث اصلی پایداری طراحی در شهرهای سالم امروزی به شمار می‌رود (مجتهدزاده، ۱۳۸۵: ۴۹). جهت بررسی این شاخص، از گویه‌هایی مانند: دسترسی به تسهیلات خدماتی، دسترسی به خدمات تجاری، دسترسی به خدمات مورد نیاز خانواده، رفع نیازهای بهداشتی-درمانی، اتصال به بدنه اصلی شهر، وجود امکانات تفریحی-ورزشی در محله، رضایت از فضای سبز و پارک در محله، برخورداری از امکانات جانبی (آسانسور، انباری، کولر و...)، عدم اشراف همسایگان به خانه‌ی خود، رضایت از سطح امکانات (آب، برق، تلفن) واحد مسکونی، رضایت از کیفیت آسفالت کوچه و خیابان‌های، رضایت از کیفیت پیاده‌روها، روان بودن تردد وسایل نقلیه در سطح محله و مکان مناسب جهت پارک اتومبیل استفاده گردیده است.

– **وضعیت نمایه‌های زیست محیطی:** یک محیط مسکونی مناسب مواردی از جنبه‌های سلامتی ساختمان از قبیل: تأمین آب پاکیزه، مدیریت دفع فاضلاب خانگی و تهویه‌ی مناسب را فراهم می‌آورد. کیفیت خانه سازی و بازتاب اقتصادی و زیست محیطی این پروسه در اجتماع این امر را به یک شاخص تأثیرگذار در توسعه‌ی پایدار مبدل ساخته است (الیاسی، ۱۳۹۱: ۳۸). در بحث زیست محیطی، گویه‌های میزان رضایت از وضع بهداشتی محل سکونت، هوای دلپذیر و مطبوع محله، وضعیت فاضلاب محل مسکونی و عدم آب گرفتگی کوچه و خیابان‌ها در هنگام بارندگی مورد بررسی قرار گرفته است.

پژوهش حاضر ضمن بررسی متغیرهای مؤثر در مسکن پایدار شهری (اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، فرهنگی و محیطی)، به سنجش سطح رضایت‌مندی از طرح مسکن مهر در شهرستان امیدیه از دیدگاه شهروندان می‌پردازد بر این اساس فرضیه‌های زیر مطرح می‌باشد:

- بین شاخص‌های مؤثر بر سطح رضایت‌مندی و سطح رضایت‌مندی از طرح مسکن مهر رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
- بیش از نیمی از ساکنان طرح مسکن مهر شهر امیدیه از سکونت در این مکان رضایت ندارند.

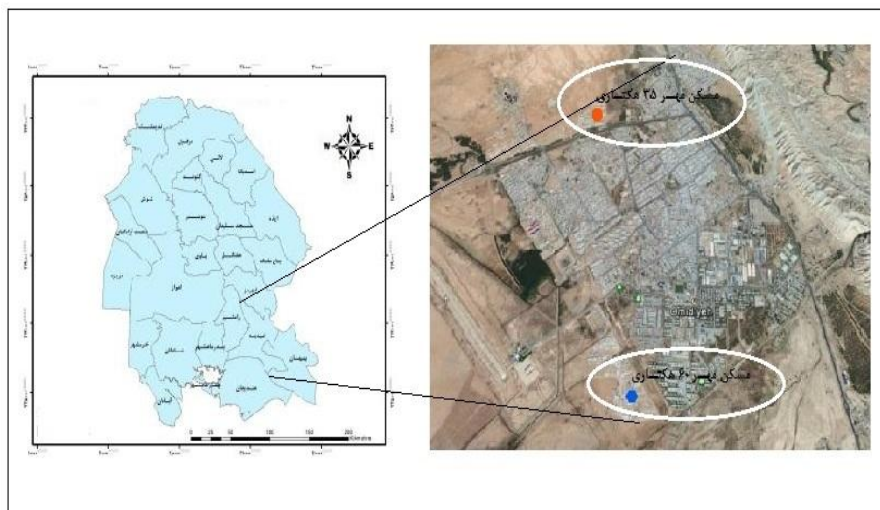
روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر نوع نظری- کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی- تحلیلی است. برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز پژوهش از روش کتابخانه‌ای، پرسش‌نامه و بازدیدهای میدانی استفاده شده است. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS22، با توجه به سطح سنجش متغیرها از روش‌های آماری توصیفی (جدول توزیع آماری) و آماره‌های استنباطی (آزمون t تک نمونه‌ای و کای اسکوتر) استفاده شده است. طرح مسکن مهر در سطح شهرستان امیدیه در دو سایت ۳۵ و ۶۰ هکتاری به ۹۴۲ نفر از متقاضیان واگذار شده‌اند. با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه‌ای برابر با ۲۴۱ نفر انتخاب و با مراجعه به واحدهای مسکونی، پرسش‌نامه‌ها (از نوع بسته) تکمیل و اطلاعات مورد نظر به دست آمد. پس از جمع‌آوری اطلاعات و پردازش آن‌ها در محیط‌های نرم‌افزاری SPSS و Excel به تحلیل داده‌ها و تبیین موضوع مورد مطالعه پرداخته شد. در فرآیند تجزیه و تحلیل داده‌ها، نخست روایی پرسش‌نامه تحقیق با استفاده از آلفای کرونباخ به دست آمد (سرمد و همکاران، ۱۳۸۳: ۱۷۰-۱۶۹). نتایج آلفای کرونباخ نشان می‌دهد که مقدار ضریب آلفای کرونباخ برای ۱۲۲ سؤال بیش‌تر از ۰/۸۱ و در آلفای کرونباخ بر پایه موارد استاندارد شده ۰/۸۴ است. در این صورت پرسش‌نامه دارای پویایی است. در این پژوهش با توجه به تعاریف ارائه شده در بخش مبانی نظری از شاخص‌های مسکن پایدار، به تجزیه و تحلیل شاخص‌ها پرداخته شده است. نوع پاسخ پرسش‌نامه‌ها لیکرت می‌باشد.

محدوده مورد مطالعه

شهرستان امیدیه در شرق استان خوزستان واقع شده است. این شهرستان بین ۳۰ درجه و ۲۳ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۸ دقیقه عرض شمالی و ۴۹ درجه و ۱۹ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۹ دقیقه طول شرقی قرار دارد. از شمال به شهرستان رامهرمز، از شمال شرقی به استان کهگیلویه و بویراحمد، از شرق و جنوب شرق به شهرستان بهبهان، از جنوب به شهرستان هندیجان و از سمت غرب به شهرستان ماهشهر محدود می‌گردد. جمعیت کل شهرستان امیدیه در سرشماری سال ۸۵ و ۱۳۹۰ به ترتیب ۸۶۲۰۱ و ۹۱۷۳۹ نفر است. بعد خانوار در واحد مسکونی در شهر امیدیه ۱/۰۶ درصد است در حالی که این مقدار در سطح استان خوزستان ۱/۱۰ درصد می‌باشد. در شاخص نفر در واحد مسکونی شهر امیدیه دارای نرخ ۵ درصد است اما در سطح استان این نرخ برابر ۵/۳ درصد گزارش شده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). امیدیه در دوره زمانی ۱۳۴۵ الی ۱۳۹۰ تغییراتی را در جنبه‌های کمی و کیفی مسکن داشته است. به طوری که با ۶۴۲۰ واحد مسکونی و ۹۲۰۳ خانوار در سال ۱۳۷۵ به ۱۱۸۲۷ واحد مسکونی و ۲۲۷۴۵ خانوار در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است. تعداد پروانه‌های ساختمانی صادر شده برای احداث ساختمان مسکونی در شهر امیدیه در سال ۱۳۹۰ و ۸۵ شامل ۱۰۱ و ۱۱۱ مورد می‌باشد (سالنامه آماری استان خوزستان، ۱۳۹۰). با توجه به مطالعات انجام شده و مصاحبه با کارشناسان اداره کل مسکن و شهرسازی استان خوزستان، واحدهای مسکن مهر شهرستان امیدیه در سایت‌های ۳۵ و ۶۰ هکتاری با مساحت ۵۵۴۲۳۰ متر مربع در قالب ۹۳ تعاونی ساخته می‌شوند. سایت ۳۵ در جاده امیدیه- ماهشهر و سایت ۶۰ هکتاری

در جاده فرودگاه امیدیه واقع شده‌اند. این واحدها با ۷۰ درصد پیشرفت فیزیکی، به صورت ۲ طبقه و ۴ واحد و در متر از ۸۸ الی ۱۱۰ متر ساخته می‌شوند. تعداد کل واحدهای مسکن مهر شهرستان امیدیه ۵۸۳۴ واحد بوده است.

شکل ۱. موقعیت طرح مسکن مهر شهرستان امیدیه در استان خوزستان

یافته‌ها و بحث

یافته‌های توصیفی

با توجه به نتایج به دست آمده، در مورد ویژگی‌های نمونه مورد بررسی باید گفت که ۹/۲ درصد پاسخ‌گویان ۲۰-۳۰ ساله، ۱۷ درصد بین ۳۱-۴۰ ساله و ۷۳/۸ درصد پاسخ‌گویان بالای ۴۰ سال داشتند. از نظر تحصیلات ۵/۱ درصد بی‌سواد، ۲۹/۴ درصد زیر دیپلم، ۳۱/۰۳ درصد دیپلم، ۲۰/۱۱ درصد فوق دیپلم و ۱۴/۳۶ درصد لیسانس دارند. بنابراین از نظر تحصیلات و سطح سواد ساکنان طرح مسکن مهر شهر امیدیه در سطح نسبتاً مناسبی قرار گرفته‌اند. ۳۰/۳ درصد پاسخ‌گویان در حال حاضر به کارگری مشغول‌اند و ۲۰/۳ درصد آن‌ها شغلی ندارند و شامل افراد بیکار، بازنشسته و از کار افتاده می‌شوند. در نتیجه از نظر سطح اشتغال در وضعیت نامناسبی هستند. ۲۱/۴ درصد از پاسخ‌گویان درآمدی کمتر از ۲۰۰ هزار تومان، ۳۰ درصد آن‌ها دارای درآمدی میان ۲۰۰-۳۰۰ هزار تومان، ۱۸ درصد آنان دارای درآمدی بین ۳۰۰-۴۰۰ هزار تومان و ۱۹/۶ درصد دارای درآمدی میان ۴۰۰-۵۰۰ هزار تومان و ۱۱ درصد باقی مانده بالای ۵۰۰ هزار تومان درآمد داشتند. با توجه به این یافته‌ها می‌توان گفت که ۷۰ درصد ساکنان این بخش، از نظر درآمد در وضعیت متوسط رو به پایین قرار گرفته‌اند و در واقع جزء مناطق فقیرنشین محسوب می‌گردند.

یافته‌های تحلیلی

به منظور ارزیابی سطح رضایت‌مندی، دو مرحله اساسی به کار گرفته شده است. مرحله نخست، برای تعیین ارتباط بین شاخص‌های پژوهش و وضعیت رضایت‌مندی ساکنان از سکونت در طرح مسکن مهر شهر امیدیه، از آزمون کای اسکوئر (مجذور کای) استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون در جدول (۱) آورده شده است. مرحله دوم: به منظور به دست آوردن وضعیت رضایت‌مندی ساکنان از سکونت در طرح مسکن مهر شهر امیدیه، از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است. آزمون T تک نمونه‌ای برای تمامی گویه‌های جدول (۳)، محاسبه شده و سپس

میانگین مربوط به گویه‌ها با هم جمع شده و بر تعداد آن‌ها تقسیم شده و در نهایت میانگین مربوط به هر کدام از شاخص‌های اصلی رضایتمندی محاسبه شده است. به عنوان مثال: میانگین رضایتمندی از شاخص تعلق مکانی ۲/۸۱ به دست آمد. از آنجایی که در پرسش‌نامه از طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت استفاده گردید و رتبه‌های ۱ تا ۵ به پاسخ‌ها اختصاص داده شد، عدد ۳ به عنوان میانه نظری پاسخ‌ها به دست آمد. میانگین امتیاز رضایتمندی به دست آمده، با عدد ۳ مقایسه گردید.

همان‌گونه که در جدول (۱) مشاهده می‌شود، بین گویه نمایه‌های زیست محیطی (هوای دلپذیر و مطبوع) با رضایتمندی از محل سکونت رابطه معنی‌داری وجود ندارد. سایر گویه‌های مؤثر بر رضایتمندی با میزان رضایتمندی ساکنان از سکونت در طرح مسکن مهر شهر امیدیه رابطه معناداری برقرار نموده است.

جدول ۱. ارتباط بین شاخص‌های پژوهش و رضایتمندی ساکنان از طرح مسکن مهر شهر امیدیه

شاخص	گویه	Chi-Squar	df	Asymp.sig.
تعلق مکانی	احساس غرور	۵۲/۴۱۹	۱۶	۰/۰۰۰
	احساس خوشایند	۱۳۶/۷۴۰	۱۲	۰/۰۰۰
	برقراری روابط اجتماعی	۱۲۶/۲۱۸	۱۶	۰/۰۰۰
	ارتباط دوستانه	۵۵/۸۵۹	۲۰	۰/۰۰۰
	رفع مشکلات موجود	۱۰۲/۱۸۹	۲۰	۰/۰۱۲
	خدمات شهری	۲۱۴/۶۰۰	۱۲	۰/۰۰۰
	نحوه برنامه ریزی و طرح ریزی مدیریت شهری	۱۷۴/۸۱۶	۱۶	۰/۰۰۰
	میزان پذیرش پیشنهادات و انتقادات مدیریت شهری	۵۲/۵۷۲	۱۶	۰/۰۱۲
	ماندن در محله	۵۷/۶۰۹	۱۶	۰/۰۰۰
	یافتن موقعیت بهتر در سایر محلات	۶۲/۸۹۷	۱۶	۰/۰۰۱
	ارتقاء شرایط زندگی	۸۱/۰۴۷	۱۶	۰/۰۰۰
	عنوان سرمایه آتی	۱۱۸/۶۲۳	۱۶	۰/۰۰۰
فرم مطلوب مسکن	نمای مناسب ساختمان‌ها	۸۹/۶۱۴	۱۶	۰/۰۰۴
	استحکام ساختمان (مقاومت ابنیه در برابر حوادث)	۱۵۰/۳۲۲	۱۶	۰/۰۰۰
	نور و تهویه کافی	۱۱۷/۳۱۴	۱۶	۰/۰۰۱
	تسهیلات تجاری	۴۶/۸۶۵	۱۶	۰/۰۰۰
آسایش و دسترسی	تسهیلات خدماتی (بانک، اداره پست، مرکز مخابرات و ...)	۱۱۷/۷۹۵	۱۶	۰/۰۰۰
	خدمات مورد نیاز خانواده (مدرسه، مغازه و ...)	۸۴/۹۳۳	۱۶	۰/۰۰۰
	بهداشتی - درمانی	۷۹/۴۳۹	۱۶	۰/۰۰۰
	اتصال به بدنه اصلی شهر	۸۰/۹۶۰	۱۶	۰/۰۰۰
	امکانات تفریحی - ورزشی	۱۳۶/۰۳۰	۱۶	۰/۰۰۰
	فضای سبز و پارک محله	۴۶/۳۶۰	۱۲	۰/۰۰۰
	امکانات جانبی (آسانسور، پارکینگ، انباری و ...)	۸۱/۴۸۴	۱۶	۰/۰۰۰
	عدم اشرف همسایگان	۱۳۷/۵۴۰	۱۶	۰/۰۰۰
	سطح امکانات (آب، برق، گاز، تلفن)	۱۸۳/۸۱۰	۱۶	۰/۰۰۰
	کیفیت آسفالت	۷۹/۰۲۵	۱۶	۰/۰۰۰
	کیفیت پیاده‌روها	۱۷۸/۴۷۱	۱۶	۰/۰۰۰
	روان بودن تردد وسایل نقلیه	۲۷/۰۵۳	۱۲	۰/۰۰۸
	سهولت جابه‌جایی درون شهری	۱۵۲/۷۳۱	۱۶	۰/۰۰۰
	پارک اتومبیل	۷۲/۴۱۳	۱۶	۰/۰۰۰
امنیت مسکن	سطح امنیت	۶۵/۳۶۰	۱۲	۰/۰۰۰
	ایمنی و امنیت (آتش نشانی و اورژانس، نیروی انتظامی)	۶۰/۵۲۰	۱۲	۰/۰۰۰
	نیروی انتظامی و پلیس ۱۱۰	۱۳۱/۸۵۳	۲۰	۰/۰۰۴
	روشنایی کافی در هنگام شب	۱۳۲/۸۰۵	۱۶	۰/۰۰۰
	احساس امنیت در هر وقتی از شبانه روز	۱۳۳/۵۰۷	۱۶	۰/۰۱۳
وضعیت نمایه‌های زیست محیطی	جمع آوری زباله‌ها و مواد زائد	۱۰۰/۳۵۶	۱۶	۰/۰۰۰
	وضع بهداشتی محل سکونت	۱۰۴/۲۳۷	۱۶	۰/۰۰۰
	هوای دلپذیر و مطبوع	۶۸/۴۲۱	۱۲	۰/۳۱۰
	وضعیت فاضلاب	۴۳/۲۷۴	۸	۰/۰۰۰
	عدم آب‌گرفتگی	۶۹/۶۳۱	۱۲	۰/۰۰۰

علاوه بر ارایه‌ی گویه‌های مربوط به رضایت‌مندی و معنی‌دار بودن آن‌ها، در سطح دیگری نیز گویه‌ها با استفاده از آزمون کای اسکوئر (X^2) سنجیده شد. بدین معنی که از مجموع این گویه‌ها، بعد رضایت‌مندی از طرح مسکن مهر شهر امیدیه تعیین شد. براساس جدول ذیل، مقدار (X^2) برابر با $۱۳۶/۰۱۴$ ، درجه‌ی آزادی برابر با ۱۶ و سطح معناداری با $۰/۰۰۰$ می‌باشد. لذا فرضیه‌ی اول تأیید می‌شود.

جدول ۲. آزمون گویه‌های رضایت‌مندی

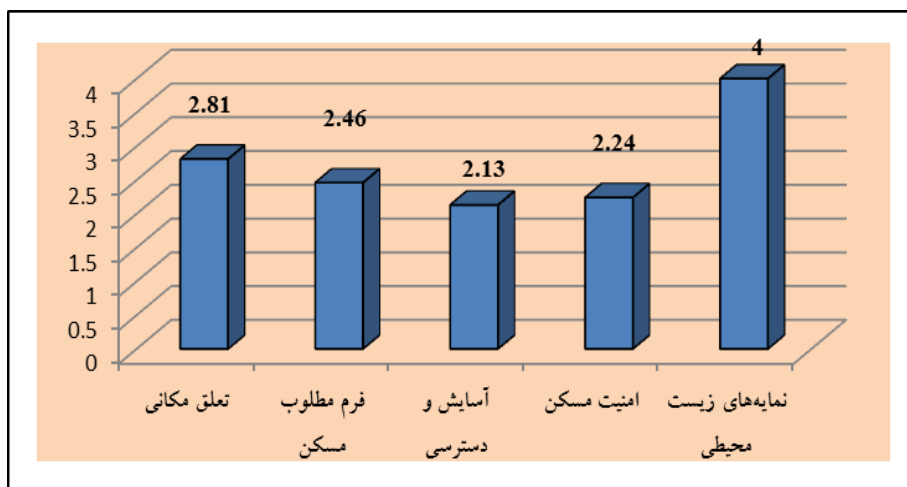
شاخص	کای اسکوئر (X^2) Chi-Square	درجه آزادی df	سطح معنی داری Asymp.sig.
رضایت‌مندی	۱۳۶/۰۱۴	۱۶	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج جدول (۳) و شکل (۲)، ملاحظه می‌شود، کمترین میزان رضایت‌مندی ساکنان از سکونت در طرح مسکن مهر شهر امیدیه مربوط به شاخص آسایش و دسترسی ($۲/۱۳$)، تعلق دارد. با توجه به گویه‌های تعریف شده برای این شاخص، گویه‌های دسترسی به تسهیلات خدماتی (بانک، اداره پست، مرکز مخابرات و...) با میانگین ($۰/۱۴$)، سهولت جابه‌جایی درون شهری ($۱/۰۰$) به دلیل کمبود وسایل حمل و نقل عمومی و خصوصی و عدم دسترسی به امکانات بهداشتی - درمانی با میانگین ($۱/۱۳$) به ترتیب کمترین میزان رضایت‌مندی ساکنان از این گویه‌ها را دارا می‌باشد. پس از آن، شاخص امنیت مسکن ($۲/۲۴$) کمترین میزان رضایت‌مندی را دارا است؛ یعنی این که ساکنان محدوده مورد مطالعه از امنیت مسکن مهر از قبیل: سطح امنیت ($۱/۰۳$)، خدمات مربوط به ایمنی و امنیت (آتش نشانی، اورژانس و نیروی انتظامی)، ($۲/۱۶$)، فعال بودن نیروی انتظامی و پلیس ۱۱۰ در برقراری امنیت و حمایت از مردم ($۲/۹۸$)، برخورداری کوچه‌ها از روشنایی کافی در هنگام شب ($۳/۸۲$) و احساس امنیت در هر وقتی از شبانه روز در سطح محله ($۱/۲۳$) راضی نیستند و خواستار بهبود وضعیت امنیتی محل سکونت خود می‌باشند.

از سوی دیگر، شاخص‌هایی از قبیل: نمایه‌های زیست محیطی با میانگین ($۴/۰۰$) و تعلق مکانی ($۲/۸۱$)، به ترتیب بالاترین میزان رضایت‌مندی ساکنان را به همراه داشته است. در این میان، وضعیت فاضلاب ($۴/۷۹$) و عدم آب‌گرفتگی ($۴/۳۴$)، از شاخص وضعیت نمایه‌های زیست محیطی و گویه‌های احساس غرور ($۳/۹۹$)، رفع مشکلات موجود توسط ساکنین طرح مسکن مهر ($۳/۹۲$)، احساس خوشایند ($۳/۸۲$) و برقراری روابط اجتماعی ($۳/۴۰$) در شاخص تعلق مکانی بالاترین سطح رضایت‌مندی را در میان سایر گویه‌ها به خود اختصاص داده است.

جدول ۳. نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در رضایت‌مندی ساکنان مسکن مهر از محل سکونت

شاخص	گویه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	میانگین گویه‌ها
تعلق مکانی	احساس غرور	۲۴۱	۳/۹۹	۰/۸۷۰	۲/۸۱
	احساس خوشایند	۲۴۱	۳/۸۲	۰/۷۸۱	
	برقراری روابط اجتماعی	۲۴۱	۳/۴۰	۱/۰۳۲	
	ارتباط دوستانه	۲۴۱	۳/۰۲	۱/۱۳۴	
	رفع مشکلات موجود	۲۴۱	۳/۹۲	۱/۱۶۸	
	خدمات شهری	۲۴۱	۲/۴۳	۱/۱۹۱	
	نحوه برنامه‌ریزی و طرح‌ریزی مدیریت شهری	۲۴۱	۲/۳۲	۱/۰۰۴	
	میزان پذیرش پیشنهادات و انتقادات مدیریت شهری	۲۴۱	۲/۹۸	۱/۰۷۶	
	ماندن در محله	۲۴۱	۱/۰۴	۰/۶۶۶	
	یافتن موقعیت بهتر در سایر محلات	۲۴۱	۱/۷۶	۰/۶۴۸	
	ارتقاء شرایط زندگی	۲۴۱	۱/۸۷	۱/۲۳	
عنوان سرمایه آتی	۲۴۱	۳/۲۱	۰/۵۰۱	فرم مطلوب مسکن	
نمای مناسب ساختمان‌ها	۲۴۱	۲/۶۲	۱/۰۰۴		
استحکام ساختمان (مقاومت ابنیه در برابر حوادث)	۲۴۱	۱/۸۲	۱/۲۰۳		
نور و تهویه کافی	۲۴۱	۲/۹۵	۱/۰۴۲	آسایش و دسترسی	
تسهیلات تجاری	۲۴۱	۱/۲۳	۰/۸۱۹		
تسهیلات خدماتی (بانک، اداره پست، مرکز مخابرات و ...)	۲۴۱	۰/۱۴	۰/۴۷۱		
خدمات مورد نیاز خانواده (مدرسه، مغازه و ...)	۲۴۱	۱/۸۹	۰/۱۸۱		
بهداشتی - درمانی	۲۴۱	۱/۱۳	۱/۲۰۶		
اتصال به بدنه‌ی اصلی شهر	۲۴۱	۲/۵۴	۱/۹۱۸		
امکانات تفریحی - ورزشی	۲۴۱	۱/۱۸	۰/۹۴۰		
فضای سبز و پارک محله	۲۴۱	۲/۸۷	۱/۱۱۷		
امکانات جانبی (آسانسور، پارکینگ، انباری و ...)	۲۴۱	۲/۷۶	۱/۶۱۲		
عدم اشراف همسایگان	۲۴۱	۳/۹۲	۱/۱۶۸		
سطح امکانات (آب، برق، گاز، تلفن)	۲۴۱	۲/۹۸	۱/۰۳۲		
کیفیت آسفالت	۲۴۱	۳/۰۲	۱/۰۸۵		
کیفیت پیاده‌روها	۲۴۱	۳/۰۰	۱/۰۷۳		
روان بودن تردد وسایل نقلیه	۲۴۱	۲/۱۹	۱/۳۴۵		
سهولت جابه‌جایی درون شهری	۲۴۱	۱/۰۰	۰/۸۲۳		
پارک اتومبیل	۲۴۱	۲/۱۹	۱/۱۷۱	امنیت مسکن	
سطح امنیت	۲۴۱	۱/۰۳	۰/۶۷۸		
ایمنی و امنیت (آتش‌نشانی و اورژانس، نیروی انتظامی)	۲۴۱	۲/۱۶	۱/۷۱۰		
نیروی انتظامی و پلیس ۱۱۰	۲۴۱	۲/۹۸	۱/۶۳۱		
روشنایی کافی در هنگام شب	۲۴۱	۳/۸۲	۰/۸۱۴		
احساس امنیت در هر وقتی از شبانه روز	۲۴۱	۱/۲۳	۱/۱۱۲	زیست محیطی	
جمع‌آوری زباله‌ها و مواد زائد	۲۴۱	۴/۰۱	۱/۰۰۵		
وضع بهداشتی محل سکونت	۲۴۱	۳/۹۹	۰/۵۲۱		
هوای دلپذیر و مطبوع	۲۴۱	۲/۸۷	۱/۰۱۲		
وضعیت فاضلاب	۲۴۱	۴/۷۹	۰/۹۳۹		
عدم آب گرفتگی	۲۴۱	۴/۳۴	۱/۰۳۴		

شکل ۲. وضعیت میزان رضایت‌مندی ساکنان از شاخص‌های سازنده در طرح مسکن مهر شهر امیدیه

به طور کلی جدول (۴) میزان رضایت‌مندی ساکنان از شاخص‌های پژوهش را در پنج طیف (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) نشان داده است. با توجه به این جدول، بیشترین وضعیت رضایت‌مندی در طیف کم قرار گرفته است. یعنی این که میزان رضایت‌مندی ساکنان از طرح مسکن مهر شهر امیدیه در سطح کم می‌باشد. در جدول (۴) این امر به وضوح نشان داده شده است.

جدول ۴. طیف‌بندی میزان رضایت ساکنان طرح مسکن مهر شهر امیدیه از شاخص‌های رضایت‌مندی

وضعیت رضایت‌مندی					شاخص
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
		*			تعلق مکانی
			*		فرم مطلوب مسکن
			*		آسایش و دسترسی
			*		امنیت مسکن
	*				وضعیت نمایه‌های زیست محیطی

با توجه به نتایج جدول (۵) ملاحظه می‌شود که میانگین امتیاز رضایت‌مندی ساکنان از طرح مسکن مهر شهر امیدیه کمتر از عدد ۳ است. بدین معنی که رضایت‌مندی از سکونت در طرح مسکن مهر شهر امیدیه در حد کم ارزیابی شده است. لذا فرضیه‌ی دوم تایید می‌شود.

جدول ۵. سنجش رضایت‌مندی ساکنان از طرح مسکن مهر شهر امیدیه با استفاده از t تک نمونه‌ای

انحراف معیار	میانگین	تعداد	رضایت‌مندی از طرح مسکن مهر شهر امیدیه
۰/۷۸۱	۲/۷۲	۲۴۱	

شکل ۳. نمایشی از وضعیت کالبدی مسکن مهر شهر امیدیه

نتیجه‌گیری

یکی از مباحث مهم در زمینه‌ی توسعه‌ی پایدار شهری، مسکن پایدار است. فرآیند تولید مسکن بسیار پیچیده تلقی می‌گردد، بدین علت در پروژه‌های مسکن مهر، با تمام گستردگی و اهمیت آن، کمتر به کیفیت نسبت به کمیت مورد نظر توجه می‌شود. ویژگی‌های فردی در ادراک رضایتمندی و یا نارضایتی از کیفیت محیط سکونت بی‌تأثیر نیست. لذا مزیت این روش در شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر میزان رضایت و نارضایتی و انعکاس دیدگاه ساکنین در مورد وضعیت واقعی‌تر کیفیت زندگی در محیط‌های سکونتی می‌باشد. جهت ارتقای سطح کیفی مسکن و کسب رضایت ساکنین، تدوین شاخص‌های تأثیرگذار بر سطح پایداری مسکن بسیار ضروری محسوب می‌شود. به دلیل اینکه طرح مسکن مهر از سوی وزارت مسکن و شهرسازی به عنوان تجربه‌ای جدید برای تأمین مسکن گروه‌های کم درآمد معرفی شده است. میزان رضایتمندی کل، ترکیبی از عملکرد رضایتمندی در شاخص‌های فرم مطلوب مسکن، تعلق مکانی، امنیت مسکن، آسایش و دسترسی و وضعیت نمایه‌های زیست محیطی است. در وهله‌ی اول، با استفاده از آزمون کای اسکوتر اقدام به سنجش رابطه‌ی بین شاخص‌های مؤثر بر سطح رضایتمندی (تعلق مکانی، فرم مطلوب مسکن، آسایش و دسترسی، امنیت مسکن و وضعیت نمایه‌های زیست محیطی) و سطح رضایتمندی استفاده شده است. نتیجه این آزمون نشان می‌دهد که بین گویه هوای دلپذیر و مطبوع با کای اسکوتر $68/421$ و سطح معناداری $0/310$ با رضایت از سکونت در مسکن مهر رابطه معنی‌دار نبوده است.

سایر گویه‌های مربوط به رضایتمندی با میزان رضایتمندی ساکنان از مسکن مهر در سطح 99 درصد رابطه بسیار معناداری برقرار نموده است. با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای به سنجش میانگین و انحراف معیار پرداخته شده است. جهت ارزیابی میزان رضایتمندی ساکنان از محل سکونت، یک میانگین کلی از شاخص‌های مؤثر بر رضایتمندی گرفته شده است. بر این اساس، گویه‌های آسایش و دسترسی با میانگین $2/13$ ، امنیت مسکن با میانگین $2/24$ و فرم مطلوب مسکن با میانگین $2/46$ در سطحی متوسط به پایین و نامناسب ارزیابی شده است. گویه‌های وضعیت نمایه‌های زیست محیطی با میانگین $4/00$ و تعلق مکانی با میانگین $2/81$ در سطحی متوسط به بالا و مناسب ارزیابی شده است. در نهایت در یک میانگین کلی از شاخص‌های مربوط به سطح رضایتمندی از سکونت در طرح مسکن مهر شهر امیدیه با میانگین $2/72$ نشان می‌دهد که میزان رضایتمندی در سطحی متوسط به پایین و ضعیف ارزیابی شده است. لذا اکثریت ساکنان طرح مسکن مهر شهر امیدیه از سکونت در این مکان رضایت ندارند. بنابراین فرضیه‌ی چهارم تأیید می‌گردد. به علت اجبار در سکونت در طرح مسکن مهر شهر امیدیه که از وضعیت پایین درآمد ساکنان، بد مسکنی این واحدهای مسکونی ناشی می‌شود. به نظر می‌رسد که طرح مسکن مهر شهرستان امیدیه با نادیده گرفتن "انسان" و نیازهای

سکونت‌ی او و با توجه صرف به بعد کالبدی طرح، باعث تنزل کیفیت زندگی و سکونت‌ی این طرح‌ها گردیده است. از جمله راهکارهایی جهت افزایش سطح رضایت‌مندی ساکنان در طرح مسکن مهر شهرستان امیدیه براساس شاخص‌های تعریف شده در مسکن پایدار، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تأمین و توزیع فضای تفریحی عمومی، فضای باز، تأسیسات وابسته به مسکن، امکانات فرهنگی و آموزشی و خدمات شهری.

- پیش‌بینی شرایط آماده‌سازی زمین در اراضی مختلف جهت ساخت مسکن.

- مشارکت ساکنان طرح مسکن مهر در کنترل اجتماعی مجتمع‌های مسکونی.

- ارتقای کیفیت تسهیلات مجتمع.

- برطرف کردن نیاز به طبیعت و فضای سبز از طریق طراحی پارک‌های محله‌ای.

- افزایش خدمات دسترسی و حمل و نقل به ویژه افزایش سطح حمل و نقل عمومی.

- افزایش هر گونه امکانات بهداشتی - درمانی از جمله درمانگاه و بیمارستان.

منابع

۱. اسدی، احمد؛ ۱۳۸۷، ارزیابی سیاست‌های دولتی تأمین مسکن در مورد گروه‌های کم درآمد شهری (مطالعه موردی شهر زنجان)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه تبریز.
۲. الیاسی، محمد رضا؛ ۱۳۹۱، فاکتورهای مؤثر مدیریت پروژه، در خانه‌سازی پایدار در پروژه مسکن مهر، نخستین همایش منطقه‌ای مهندسی عمران، دانشگاه ملایر، صص ۳۵-۴۱.
۳. باقری، محمد؛ ۱۳۸۷، مسکن سالم زیربنای سکونت پایدار، نشریه الکترونیکی خبری، آموزشی و پژوهشی مسکن.
۴. بزم آزمون، علی؛ ۱۳۸۶، نحوه تشکیل و مدیریت تعاونی‌های مسکن مهر، نشر ونوس، تهران.
۵. بهزار فر، مصطفی و قاضی زاده، ندا؛ ۱۳۸۹، حس رضایت از فضای باز مسکونی - نمونه مورد مطالعه: مجتمع‌های مسکونی شهر تهران، نشریه هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی، شماره ۴۵، صص: ۱۵-۲۴.
۶. پور محمدی، محمد رضا؛ ۱۳۹۱، برنامه‌ریزی مسکن، انتشارات سمت تهران.
۷. جواهری، عباس و بزی، خدا رحم؛ ۱۳۹۰، بررسی افتراق مکانی - فضایی محله‌های شهر زابل در برخورداری از شاخص‌های مسکن سالن، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، سال ۲۲، شماره ۳، صص ۲۰۲-۱۸۵.
۸. چگنی، علی؛ ۱۳۸۹، آثار اجرای برنامه‌ی مسکن مهر بر شاخص‌های اقتصادی (در سطح خرد و کلان)، تهران، وزارت مسکن و شهرسازی، دفتر برنامه‌ریزی و اقتصاد مسکن، شماره‌های ۴۷ و ۴۸، صص ۳۰-۲۱.
۹. دریانی، مریم؛ ۱۳۸۴، مسکن پایدار (طراحی مجموعه مسکونی با رویکرد توسعه پایدار)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره).
۱۰. ذبیحی، حسین؛ حبیب، فرح و رهبری‌منش، کمال؛ ۱۳۸۹، بررسی رابطه بین، میزان رضایت از مجتمع‌های مسکونی و تأثیر مجتمع‌های مسکونی بر روابط انسان (مطالعه موردی: چند مجتمع مسکونی در تهران)، هویت شهر، دوره ۵، شماره ۸، صص ۱۱۸-۱۰۳.
۱۱. رفیعیان، مجتبی؛ عسگری، علی و عسگری‌زاده، زهرا؛ ۱۳۸۸، سنجش میزان رضایت‌مندی ساکنان محله‌ی نواب، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، سال چهل و یکم، شماره ۶۷، صص ۶۸-۵۳.
۱۲. رفیعیان، مجتبی؛ عسگری، علی و عسگری‌زاده، زهرا، (۱۳۸۸)، رضایت‌مندی شهروندان از محیط‌های سکونت‌ی شهری، علوم محیطی، سال هفتم، شماره اول، صص ۶۸-۵۷.

۱۳. رهنمایی، محمدتقی و پورموسی، محمد؛ ۱۳۸۵، بررسی ناپایداری امنیتی کلان شهر تهران براساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری، پژوهش‌های جغرافیایی، سال سی و هشتم، شماره ۵۷، صص ۳۱-۱۸.
۱۴. سجادی قائم مقامی، پروین‌السادات؛ پوردیهیمی، شهرام و ضرغامی، اسماعیل، ۱۳۸۹، اصول پایداری اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی از دید جامعه صاحب‌نظران و متخصصان ایرانی، دو فصلنامه صفا، دوره ۲۰، شماره ۵۱، صص ۷۵-۸۸.
۱۵. سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس و حجازی، الهه؛ ۱۳۸۳، روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، انتشارات آگاه، تهران.
۱۶. سینگری، محمد؛ ۱۳۸۷، راهکارهای طراحی بناهای تبریز بر مبنای معماری پایدار، اولین کنفرانس ملی انرژی‌های تجدید پذیر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تاکستان، صص ۹۱-۸۹.
۱۷. شیعه، اسماعیل؛ ۱۳۸۴، بحران بافت‌های مسکونی جدید در شهرهای بزرگ ایران، فصلنامه رفاه اجتماعی، دوره ۴، شماره ۱۶، صص ۳۸۰-۳۶۵.
۱۸. شیعه، اسماعیل؛ ۱۳۹۱، مقدمه‌ای بر مبانی برنامه‌ریزی شهری، انتشارات دانشگاه علم و صنعت، تهران.
۱۹. عابدین درکوش، سعید؛ ۱۳۸۶، درآمدی بر اقتصاد شهری، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
۲۰. عباس‌زادگان، مصطفی؛ ۱۳۸۸، توسعه پیدار شهری و مسکن مهر، منظر، دوره ۱، شماره ۲، صص ۸۷-۴۷.
۲۱. عزیزی، محمد مهدی و آراسته، مجتبی؛ ۱۳۹۰، تحلیلی بر رضایت‌مندی سکونتی در شهر یزد، نشریه نامه معماری و شهرسازی، شماره ۸، صص ۱۲۹-۱۱۱.
۲۲. عزیزی، محمد مهدی؛ ۱۳۸۵، محله مسکونی پایدار: مطالعه موردی نارمک، نشریه هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، شماره ۲۷، صص ۴۶-۳۵.
۲۳. عزیزی، محمد مهدی؛ ۱۳۸۴، تحلیلی بر جایگاه و دگرگونی شاخص‌های مسکن شهری در ایران، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۳، صص ۳۴-۲۵.
۲۴. فرهنگی، سیروس؛ ۱۳۷۴، پیش‌بینی وضع مسکن در نقاط شهری استان گیلان، مجموعه مقالات دومین سمینار سیاست‌های توسعه مسکن در ایران، صص ۵۳-۴۵.
۲۵. کلانتری، خلیل؛ ۱۳۸۲، سنجش سطح توسعه‌ی روستایی در شهرستان تربت‌حیدریه ۷۹-۱۳۶۵، پژوهش‌های جغرافیایی، سال سی و پنجم، شماره ۴۴، صص ۵۴-۴۱.
۲۶. مداری، ابراهیم و سواد کوهی، عفت، ۱۳۸۸، جغرافیای استان خوزستان، کتب درسی، وزارت آموزش و پرورش.
۲۷. مهرداد، امین؛ قلاوند، مرتضی؛ سپهری‌راد، زهرا و علیمردانی، مسعود؛ ۱۳۹۱، آسیب شناسی الگوهای جدید مسکن در ایران با تأکید بر طرح مسکن مهر، شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان، سال دهم، شماره ۸۹ و ۹۰، صص ۴۴-۴۸.
۲۸. محسنی، حسین؛ ۱۳۹۱، آسیب‌شناسی پروژه‌های مسکن مهر با تأکید بر فضاهای جمعی و عابر پیاده (مطالعه موردی مسکن مهر قزوین)، اولین کنفرانس ملی بنای ماندگار، مشهد مقدس، صص ۱۲-۱.
۲۹. مرکز آمار ایران؛ ۱۳۹۰، سالنامه آماری استان خوزستان.
۳۰. مرکز آمار ایران؛ ۱۳۹۰، نتایج تفصیلی نفوس و مسکن شهرستان امیدیه.
۳۱. مجتهد زاده، غلامحسین؛ ۱۳۸۵، مبانی برنامه‌ریزی شهری در ایران، انتشارات دانشگاه پیام نور.
32. Amerigo, m. & Aragonest, Jun Ignacio., 1997, A Theoretical and Methodological Approach to the study of Residential Satisfaction, Journal of Environmental Psychology, 17, pp: 47 – 57.
33. Barton, Hugh, et al., 2003, Shaping Neighborhoods: A guide for health, Sustainability and Vitality, Spon Press, London and New York.

34. Giford, R., 1999, **Pereption and Recognition Environmental**, Translate Dehbashy, Architectural and Cultural Journal, pp: 21 – 29.
35. Jeanne, R., 2003, **Customer Satisfaction Measurement in a Business to Business Context: a Conceptual Framework**, Journal of Business and Industrial Marketing, Vol. 18, pp: 179-195.
36. Maliene, V. and Mayls, N., 2009, **High 0 quality housing – A key issue in delivering sustainable communities**, Building and Environment 44, p: 426.
37. Vincent, I. O. & Joseph, E. O., 2001, **Housing policy in Nigeria: towards enablement of private housing development**, Journal of Habitat International, Vol. 25, pp. 473-492